

Asia: VN/23399/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi kotikuntalaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

1. Näkemyksenne ihmisten kotikunnan, asuinpaikan ja väestökirjanpitokunnan määräytymistä koskevista ehdotuksista (uuden kotikuntalain 3, 8, 9, 11 ja 25 §)

Tunturi-Lapin Kehitys ry. tukee jäsenkuntiensa Kittilän, Muonion ja Enontekiön kuntien lausuntoja sekä myös Tunturi-Lapissa sijaitsevan Kolarin kunnan lausuntoja. Tunturi-Lapin Kehitys ry esittää "Vailla vakinaista asuntoa" olevan muutoksien edistämistä, kuten kohdassa 9.olevassa vetoomuksessa esitetään. "Vailla vakinaista asuntoa" määrä on valtakunnallisesti pienissä kunnissa kuitenkin merkittävä. Tästä esimerkkinä Kittilän kunnan lähes 500 asukasta ja Inarin kunnan noin 400 asukasta, joista käytännössä kaikki asuvat ympärivuotisen asumisen täyttävissä vapaa-ajan rakennuksissa.

Asuntopula. Tunturi-Lapissa on runsaasti laadukkaita vapaa-ajan asumiseen rekisteröityjä kiinteistöjä, jotka ovat korkeatasoisia sopien ympärivuotiseen asumiseen. Laki ei nykyisellään tue ympärivuotiseen asumiseen liittyvien haasteiden ratkaisemista, koska niitä ei päästä ratkaisemaan paikallisesti, jossa toimintaympäristön ympärivuotiset haasteet ja olosuhteet parhaiten tiedetään. Lainsäädäntöä pitäisikin kehittää siten, että kaikki nämä ympärivuotisesti käytettävät asunnot ilmoitettaisiin VTJ:ään huoneistotietoineen. Kuntien rakennusvalvonta päättäisi täten, täyttääkö asuinrakennus ympärivuotisuuden vaatimukset vai ei.

2. Näkemyksenne kotikunnan ja asuinpaikan muuttumista koskevista poikkeuksista (uuden kotikuntalain 10 §)

Mikäli henkilö/perhe muuttaa toisen kunnan alueelle määräaikaisesti enintään vuoden ajaksi, on erittäin todennäköistä, että he käyttävät määräaikaisen asumisensa aikana kunnassa muun muassa varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja esimerkiksi kolmannen sektorin palveluja.

3. Näkemyksenne ulkomaalaisten kotikunnan saamisedellytysten tarkentamista ja kotikunnan menettämistä koskevista ehdotuksista (uuden kotikuntalain 4–7 ja 17 §)

"Momentin 4 kohta koskisi sellaisia ulkomaalaisia, jotka eivät ole muiden Pohjoismaiden tai EU:n jäsenmaiden, Liechtensteinin tai Sveitsin kansalaisia tai heidän perheenjäseniään taikka jotka eivät voi rekisteröidä oleskeluaan tai saada perheenjäsenen oleskelukorttia. Heidän osaltaan kotikunnan

saaminen edellyttäisi voimassa olevaa jatkuvaa tai pysyvää oleskelulupaa tai niitä vastaavaa oleskeluoikeutta. Kyse voisi olla ulkomaalaislain tai muun oleskeluoikeuksia koskevan erityislain mukaisesta oleskeluvasta tai oleskeluoikeudesta. Tällä hetkellä ulkomaalaislain mukaisiin oleskelulupiin rinnastetaan oleskeluluvat, joita myönnetään kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä yrityksen sisäisen siirron yhteydessä annetun lain sekä kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetun lain nojalla. Lisäksi niihin rinnastetaan Iso-Britannian ja Pohjois-Irlannin kansalaisille sekä heidän perheenjäsenilleen Iso-Britannian EU-eroa koskevan sopimuksen ja sitä koskevan lain nojalla myönnetyt oleskeluoikeudet”.

Kansainvälisen osaajapulan ja Euroopan ulkopuolisen työperäisen maahanmuuton huomioiminen. Matkailun, liikenteen ja tekniikan sekä sosiaali- ja terveystieteiden ammattiosaajien saatavuudessa ovat jo nyt keskeinen kasvun ja ympärivuotisuuden hidaste yhdessä Lapin tunturikohteiden asuntopulan kanssa. Useissa työtehtävissä rekrytoinnit on suunnattu jo vuosia koskemaan Euroopan Union ulkopuolisia maita. Lakimuutoksissa tulee täten huomioida kansainvälisen työperäisen maahanmuuttajan tarpeet mahdollisimman sujuviksi käsitellä ja ymmärtäen nykyinen palveluolosten kausiluonteisuus myös kotikuntalakeja määritettäessä, josta pyrimme kohti ympärivuotisuutta osaksi juuri työperäisten maahanmuuttajien ja kansainvälisten osaajien avulla.

Nykyistä laajempi englanninkielinen tutkintotarjonta ammatillisessa koulutuksessa tekee Suomesta kansainvälisesti houkuttelevamman paikan työskennellä, opiskella ja yrittää. Se madaltaa lisäksi täällä jo olevien maahanmuuttajien koulutukseen osallistumista ja sujuvoittaa heidän työllistymispolkujaan. Korkeakouluissa on jo vuosia ollut mahdollista opiskella tutkinto esim. englannin kielellä, mutta toisella asteella näyttö on aiemmin pitänyt aina tehdä järjestämisluvan mukaisella kielellä. Näiden muutosten vuoksi työperäinen maahanmuutto Euroopan ulkopuoleltakin tulee jatkossa lisääntymään, koska toisen asteen järjestäytymistutkinnot ovat toisella asteella nyt myös Tunturi-Lapissa mahdollisia.

4. Näkemyksenne muuttoilmoitusten tekemistä koskevista ehdotuksista (uuden kotikuntalain 12–14 §)

”Sähköisen viestinnän avulla tehtyjen muuttoilmoitusten hyväksyminen edellyttäisi kuten nykyisinkin, että ilmoitus on tehty kansalaisvarmennetta tai muuta luotettavaa tunnistamismenetelmää käyttäen. Muuttoilmoituksia olisi kuitenkin edelleen mahdollisuus täydentää esimerkiksi puhelimitse tai sähköpostilla”. Sähköinen tunnistautuminen ja allekirjoitukset ovat työelämässä jo arkipäivää ja näin tämä sama tulisi ulottua myös muuttoilmoitusten tekemiseen koskien myös vapaa-ajan asuntoja. Tietysti mahdollisten väärinkäytösten vuoksi tehtävät erityistapaukset tulee huomioida.

5. Näkemyksenne muuttoilmoitusten käsittelyä koskevista ehdotuksista (uuden kotikuntalain 15–21 §)

Sähköinen tunnistautuminen ja allekirjoitukset ovat työelämässä jo arkipäivää ja näin tämä sama tulisi ulottua myös muuttoilmoitusten tekemiseen koskien myös vapaa-ajan asuntoja. Tietysti mahdollisten väärinkäytösten vuoksi tehtävät erityistapaukset tulee huomioida.

6. Näkemyksenne väestötietojärjestelmästä ja Digi- väestötietoviraston varmennepalveluista annettuun lakiin sekä muihin lakeihin ehdotetuista muutoksista

Sähköinen tunnistautuminen ja allekirjoitukset ovat työelämässä jo arkipäivää ja näin tämä sama tulisi ulottua myös muuttoilmoitusten tekemiseen koskien myös vapaa-ajan asuntoja. Tietysti mahdollisten väärinkäytösten vuoksi tehtävät erityistapaukset tulee huomioida.

7. Esitysluonnoksessa on kuvattu lakiehdotusten keskeiset vaikutukset (jakso 4.2). Miltä osin vaikutusten arviointia olisi korjattava, täydennettävä tai tarkennettava?

Viitataan kohtaan 9.

8. Esitysluonnoksessa on kuvattu vaihtoehtoisia toteuttamistapoja (jakso 5.1). Olisiko jokin näistä toteutustavoista perustellumpi kuin esityksessä ehdotettu malli?

Vaihtoehtoisissa toimintatavoissa on yhtenä mahdollisuutena esitetty kaksoiskuntalaisuuden ja monipaikkaisuuden mallia (s.65), sillä perusteella, että nykyään ”ihmiset jakavat aikansa yhä enemmän eri paikkakuntien välillä: henkilö voi asua yhdellä paikkakunnalla, käydä etätöissä vapaa-ajan asunnollaan toisella”. Viime vuosina varsinkin koronapandemia on lisännyt etätöiden määrää Lapin tunturikohteissa ja sitä kautta ihmisten monipaikkaista asumista.

9. Muut kommentit esitysluonnoksesta

Tunturi-Lapin Kehitys tuo esitykseen liittyen DVV:lle suunnatun ”Vailla vakinaista asumista” kannanoton 6/2023. Vetoimuksen laatija: Torsti Patakangas ”Kesäkuussa 2023 Levillä oli asunutilaisuus Kittilän asumisongelmista, jossa tuli esille myös tämä mökkiasumisen rekisteröinti. Ongelmathan alkoivat vuonna 2013 sen jälkeen, kun KHO oli linjannut, ettei asumista vapaa-ajan asunnoissa saanut rekisteröidä samoin kuin asumista vakituiseen asumiseen tarkoitetuissa asunnoissa. Tällöinhän silloinen Väestörekisterikeskus antoi ohjeen, että mökkiläiset tuli rekisteröidä kuntalaisiksi ns. "vailla vakinaista asuntoa" olevien ryhmään eli asunnottomiin. Tämä ohje oli hätköity, sillä mökkiläisethän eivät suinkaan ole asunnottomia, päinvastoin monet vapaa-ajan asunnot ovat paremmin varusteltuja kuin monet asuinhuoneistot tai omakotitalot. Ongelma olisi pitänyt ratkaista siten, että väestötietojärjestelmään olisi perustettu uusi ryhmä "vapaa-ajan asunnoissa asuvat", jolloin sinne olisi voitu rekisteröidä henkilöt kiinteistötunnusjärjestyksessä aivan samoin kuin vakinaisissa asunnoissa asuvatkin. Tunturi-Lapin Kehityksen jäsenkunta Kittilän kunta on tehnyt Digivirastolle (ent. VRK) esityksen, että kuntien kohdalle väestötietojärjestelmään perustettaisiin tällainen ryhmä, johon mökkiläiset voitaisiin rekisteröidä, mutta se ei johtanut tulokseen.

Hettula Veli-Matti
Tunturi-Lapin Kehitys - Tunturi-Lapin Kehitys